

MORMINTELE DIN BISERICA PRECISTA BACĂU

RAPORT ADRESAT COMISIUNII MONUMENTELOR ISTORICE

Domnule Președinte,

Comisiunea Monumentelor Istorice, în ședința dela 5 Martie a. c., luând în cercetare adresa Academiei Române din 29 Ianuarie (v. Anexe, No. I), relativă la studierea pietrelor mormântale, aflate sub scândurile bisericii Precista-Bacău, de cari face mențiune preotul Th. Zotta în „Istoricul Bisericii Precista”, a binevoit a aviza ca subscrisul să fie delegat pentru studierea acelor pietre.

Deși delegațiunea ne-a fost dată la 23 Martie 1911 (v. Anexe, No. II), totuș nu am putut-o aduce la îndeplinire, întru cât știam, încă dela 15 Ianuarie, când am cercetat biserica, în urma sezizării Academiei de către D. N. Iorga asupra acelor pietre, că Parohia se opunea la ridicarea pardoselii până la restaurarea bisericii; iar în urma adresei formale a Epitropiei Bisericii (No. 11531, 24 Martie), Comisiunea încuviințase amânarea cercetărilor până la facerea reparațiunilor, pentru cari se alocase suma de 5000 lei. Din lipsa, însă, de fonduri, reparațiunile neputându-se executa, s'a decis, prin ordinul D-lui Administrator al Casei Bisericii (v. Anexe, No III), ca să ne îndeplinim delegațiunea, ceea ce am și făcut în zilele de 18, 19, 21 Octombrie. — Rezultatele sunt consemnate în jurnalul lucrărilor și în anexele cu actele oficiale aci alăturate.

18 Octombrie. — Înainte de a procedea la desvălirea pardoselii, am căutat să ne dăm seama asupra monumentului însuși. Biserica Precista, rămășiță din vechea mănăstire Precista, din strada Precista, dinspre marginea de sud-est a orașului Bacău, este o clădire mare de piatră, zidită în stil moldovenesc, având adaoase în urma restaurării egumenului Nil, din 1854, un pridvor închis, un turn-clopotniță (pentru clopote în locul vechii clopotnițe din curte, dărâmate) și un tambur peste străvechea bază stelată.

Tot masivul zidurilor datează din 1491, când se ridică clădirea de cel mai mare fiu al lui Ștefan-cel-Mare, Alexandru, după cum ne încredințează următoarea pisanie:

† Изволеніемъ вѣла, сносѣніемъ ея и съкрѣпленіемъ сѣго дѣла благочестивки и хвалоуки Іоанъ Александръ Воевода, сѣкъ Стефанъ Воевода, глѣда земли Молдавии, съзъзда съ храмъ къ навѣ сению прѣчестѣи кѣи и пренесѣти мари, и съкрѣпленѣ като сѣчѣ. мѣа глѣ. а.

(Cu mila tatălui și cu îndurarea fiului și săvârșitul sfântului duș, blagocestivul și de Hristos iubitorul Ioan Alexandru Voevod, fiul lui Ștefan Voevod, Domnul țării Moldovei, a zidit acest hram în numele Adormirii prea cinstitei născătoarii de Dumnezeu și veșnic fecioarii Mariei, și s-a săvârșit în anul 7999 (= 1491) Ian. 1.

Procedând apoi la desfacerea pardoselii din pronaos, «în partea sudică sub fereastră», după cum se menționează în broșura mai sus citată, – după informațiunile ce au fost culese de autor dela fostul paroh Gh. Atanasiu, – atât rezultatul sondagiilor cât și al săpăturilor fiind negativ, am dispus aducerea maestrului Niculi, care făcuse pardoseala actuală în anul 1890. După arătările acestuia, săpăturile trebuiau făcute mai spre mijlocul bisericii și mai către naos, cari afirmări trebui să le luăm de exacte, intru cât acesta știa să-și aducă bine aminte : cum cu ocazia facerii pardoselii, de către parohul răposat Atanasiu, se dedese, la 0,80 m. adâncime, în acea parte de loc, de acele pietre și de o «hrubă boltilă»; de aflarea unei pardoseli de cărămidă zmălțuită în jurul acelor pietre; de estamparea inscripțiunilor de pe pietre, mutate în mijlocul bisericii și publicate în Biserica Ortodoxă; de oprirea cam plină de mistere a lucrărilor de pardoseală pe timp de o săptămână la aflarea lor; de reluarea lucrului mai apoi, când totul fusese astupat, fără a se mai vedea nici grobnița nici pietrele.

Rezultatele săpăturilor, făcute după aceste indicațiuni, nedând nici un rezultat, am încheiat lucrările pe această zi, cu desnădejdea că se va mai găsi grobnița, sau pietrele, fiind incredințat că grobnița fusese distrusă, iar pietrele înstreinate.

19 Octombrie. — Hotărâți de a nu mai pune nici o bază pe arătările mahalagiilor, cari stăruiau și ei în sensul celor spuse de Niculi, am hotărât a relua săpăturile sub fereastră; intrerupte în ajun, escavând mai ales pământul de sub strane; și la vre-o 0,40^m, sub primul strat de pământ, dederăm de marginile unei pietre, care fiind scoasă afară, în tindă și curățită, dete la iveală o splen-

didă piatră funerară (1.50^m × 0,50^m), decorată în stil gotic prin mijlocirea unui ornament, format dintr'un cerc în care se inscrie patru loburi, ale căror extremități se întretaie.

Bogăția ornamentației ne făcu să prevedem, cea ce ne confirmă următoarea inscripție, sculptată fin pe marginea pisanii :

† Іо АЛЕКСАНДРО Воевод[к], сын Стефан Воеводо, г[р]ѣшк земаи Молдавскон, сконч[ен] сын

Biserica Precista din Bacău.

ГРОБЪ ИЛИИ ИЖЕ ПРѢСТАВИСЯ КЪ КЪЧНОИ ОБИТЪКАИ
КАКЪ *3А, МІА СЕ(И) .СІ.

(Io Alexandru Voevod, fiul lui Stefan Voevod, domnul Țării Moldovii. înfrumuseță acest mormânt ... care s-a prestăvit spre vecinicile locașuri în anul 7004 [= 1594]. Luna Septembrie 16).

Din nefericire, piatra fiind ruptă tocmai unde se indica numele mortului, se pune întrebarea : pe mormântul cui era ea așezată? Se pot face patru ipoteze: 1) Că ar fi a însuși fondatorului bisericii, Alexandru, care și-ar fi pregătit din viață mormântul, cum

s'au mai aflat și alte cazuri: ipoteza cade când știm, după letopisețul de la Bistrița, că el muri în 1496 Iulie 26 și că fu înmormântat în acea mănăstire; 2) că ar fi al soției lui Alexandru: ipoteza cade când din examinarea resturilor literilor, rămase în rândul mutilat, vedem că nu rezultă nici o îndreptățire pentru singurul cuvânt admisibil: *госпожа*, doamna; 3) că ar fi al acelei fete a lui Alexandru, Cneajna, al cărei mormânt încă nu e cunoscut: și această ipoteză cade, când știm, după letopisetul bistrițean, că ea muri la 8 Aug., 1479; 4) că ar fi al unuia din fii lui Alexandru, — cea ce pare verosimil și pentru faptul că din rândul mutilat se distinge bine, la început, urma unui *Г*, inițiala cuvântului *Гнор*, fiului. Mormântul unuia din fii, al lui Bogdan, mort în 1480 Ianuar, se află în mănăstirea Rădăuți, mormântul unui Vlad, — dacă ar fi să reconstituim textul după rămășița unui *А* de la finele inscripției rândului mutilat, și după faptul că și unul din copiii lui Ștefan se numia Vlad, — poate să fie chiar acesta din biserica Precista. Descoperiri ulterioare documentare vor avea să lămuriască această cestiune.

Sub acest mormânt, găsim și niște pietre, tăiate cu ferestreul, dreptunghiulare unele, iar altele de alte forme (din care am deus câte-va în colecțiunile Comisiunii) și cari credem că forma o bordură în jurul pisăniei, pe timpul când ea nu fusese mutată din loc. Ele erau aruncate fără nici o regulă sub piatră, lângă peretele sudic al bisericii.

Continuând săpăturile, spre vest de această piatră, tot sub strane, dederăm de marginele altei pietre (1,37 m. × 0,57 m.), pe care scoțând-o în tinda bisericii, după ce fuse curățită, scoase la iveală o ornamentație orien-

tală, caracteristică epocii lui Vasile Lupu și Matei Basarab, reprezentând un vas cu o floare, ale cărei ramuri și flori sunt dispuse simetric, în dreapta și în stânga, și afrontate. Inscripția sună :

Гъ(и) [гъ]объ съткори и скрочи паш Ми-
хал Фотена, По(с)те(а)ши(к), кикршик скоро
кв(с)тина. Пркставна къ дни богочи[ст]и-
[к]и Іу В(а)с(і)ліе Вое[в]од.
Вл(ѣ)то *зрмд. мѣд. д.ка.дн.

Piatră mormântală dela 1495.

(Acest mormânt îl făcu și îl împodobi pan Mihai Fotena Postelnic, domniței sale Cârștina. S-a pristăvit în zilele blagocestivului Io Vasile Voevod. Anul 7144 = (1636).

Fi-va această prințesă, vre-o descendentă din Ștefan cel Mare, pentru a fi înmormântată în mănăstirea domnească, la 141 ani după nepotul acestuia, și lângă el, cum au fost aflate pietrele și în 1890, când ele au fost deplasate din locul lor original?

Deși eram încredințați că grobnița de a cărei existență ne lămurise maestrul Niculi fusese desființată cu ocazia facerii pardoselii din 1890, totuși continuarăm sistematic escavarea pământului, strat după strat, pe o adâncime de 0,80 m., sub pietrele descoperite dedesuptul stranelor. În toate aceste săpături dederăm, începând dela pardoseala de scânduri, de o pardoseală

de cărămizi mari, așternute pe un strat de var, peste cari se aflau, înainte de reparația din 1890, o pardoseală de lespezi, ce fusese înlocuită cu cea de scânduri; iar la 0,80 adâncime, se dete de o altă pardoseală de cărămizi. Procedând la desvăluirea acestui strat de cărămizi, el apăru în forma unui dreptunghi (3,00 m. × 1,00 m.), la nivelul soclului bisericii și apropiat de el.

Socotind că acest pat de cărămizi este

fundul grobniței, pe care o credeam distrusă în reparația dela 1890, am continuat săpăturile la mijlocul acestui pat, după care se vede iarăși de pământ umblat. Exploarând prin gaura practică în patul de cărămizi și pe aceeași lățime, o adâncime încă de 0,85 m., furăm deplin lămuriti că pătrunsesem chiar în grobniță; întru cât se vedeau lămurit pereții laterali, bolta, iar straturile de pământ, cu care grobnița era plină în dreapta și stânga găurii de exploarare, prezentau în secție urmele vizibile ale unui cosciug de stejar, cu blănilor foarte groase, complet putrefiate, de dimensiunile: grosimea blănilor dela 0,08 m. până la 0,20 m.; grosimea clapei, sfărâmate, de 0,08 m.; lumina la fund 0,28 m.; spre capac 0,30 m.; adâncimea 0,40 m. Intreg pământul scânteia de fire de aur, rămase din veșmintele mortului, cari pătrunseseră chiar prin textura blănilor cosciugului.

După impresia generală ce ne lasă micimea deschiderii cosciugului (0,30 m., la mijloc), deduserăm că trebuie să fie aci înmormântat un copil; după bogăția veșmintelor din care găsim câteva petece, ne convinseserăm că el trebuie să fie chiar al fiului lui Alexandru; din pământul aruncat înăuntru, concluderăm că mormântul fusese profanat, fără a ne da seama pe unde s'ar fi putut face această profanație, întru cât bolțile se păstrau în întregime; cu această convingere suspendarăm lucrările și avizarăm despre rezultate Casa Bisericii, cerând autorizație pentru dezgroparea întregului mormânt (v. Anexe No. VI), pentru profanarea căruia s'ar fi putut arunca de către cineva vina chiar

asupra noastră, cari pătrunsesem fără a ști într'un mormânt.

21 Octombrie. Primind autorizația convenită pentru completa cercetare a grobniței (v. Anexe No. VII), începurăm desvelirea spre picioare, în partea estică, degajând cu cea mai mare băgare de seamă blănilor cosciugului de pământul înconjurător, de care grobnița era plină, golind în

același timp cosciugul de acelaș pământ cu care și el era plin, notând dimensiunile cosciugului și tot ceace se găsea în timpul cercetării țărâni, care fu cercetată lopată cu lopată, pe un oblon de scânduri.

În timpul săpăturilor pe o lungime de aproape un metru, spre acest capăt al mormântului, constatarăm că cosciugul împreună cu capacul (subțindu-se până la 0,20 m. spre acest capăt) se păstra intact; textura lemnului, cărei umiditatea îi da încă destulă consistență, pentru a rezista împingerii pământului, se observa foarte bine, nimicindu-se însă pe măsură ce lucrarea înainta; bolta grobniței se afla în întregime și totuși mormântul se vedea a fi violat: dărâmaturi de cărămidă, chiar din bordura de care vorbirăm, se aflau

până în interiorul cosciugului; iar un dinte fu găsit tocmai în această parte a mormântului, cu neînsemnate fărâmaturi de oase mici, cu un ornament de fier, cu talpă de încălțăminte, cu câteva bucăți dintr'o broderie țesută cu fir de aur, și dintr'o alta întregă de fir de aur formând rosace și jumătăți de rosace.

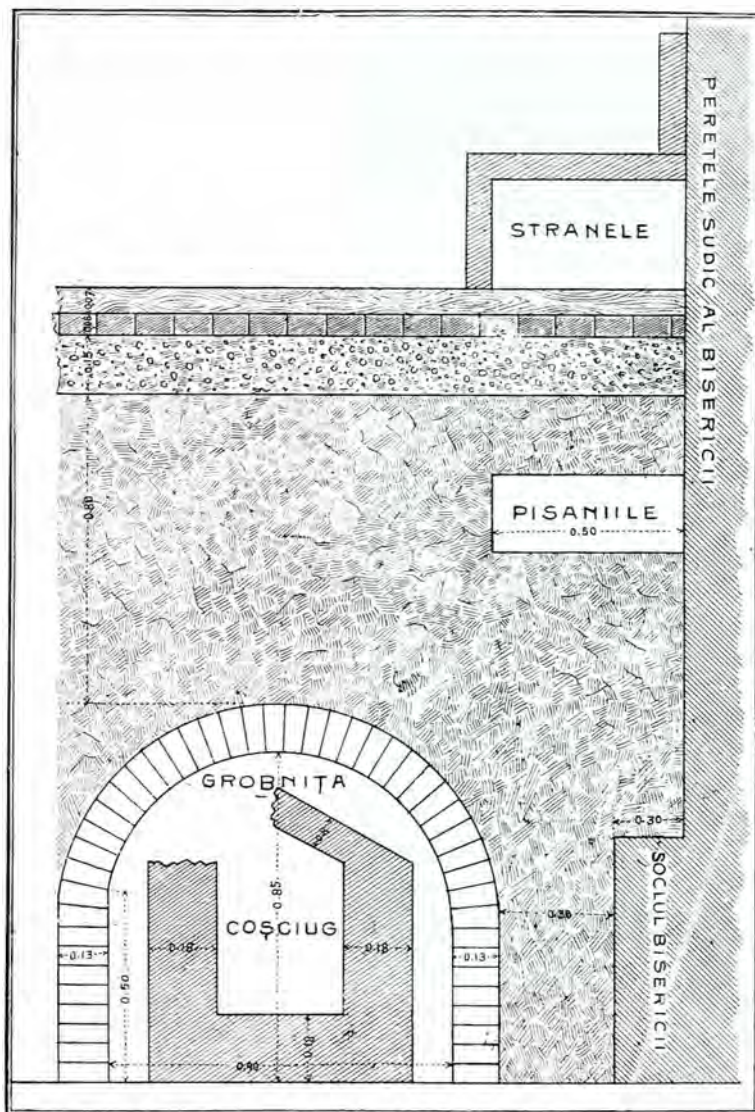
Continuând desvelirea și spre capătul despre vest, unde trebuia să se afle capul mortului,

Piatră mormântală dela 1636.

cu aceeași precauțiune, constatarăm că jumătate din capacul coșciugului, dinspre interiorul bisericii lipsia, fiind forțat prin spargere, iar bolta grobniței se dărâma pe măsură ce se făcea golirea ei, din cauză că i lipseau cărămizile aderente de peretele dinspre interiorul bisericii, și el complet distrus spre toată această lungime, mai bine de un metru.

Această descoperire ne dete înțelegerea

Schiță de secție prin grobniță.

ingeniosului mijloc de care uzase profanatorii, pentru a nu se descoperi violarea, ușor de constatat, dacă ea s'ar fi făcut prin bolta grobniței.

Se recursese la un puț practicat alături de grobniță, în dreptul capului, de unde prin spargerea părții laterale al grobniței se scormonise întreg mormântul până la picioare,

prin ajutorul unui cuțit, ce l-am găsit în cosciug, astăzi depus în Colecțiile Comisiunii.

Pe lângă alte resturi din aceeași rezistență broderie, pe lângă acoperământul de catifea bătut cu fir al unui pantof, pe lângă o bucată de beteală de fir găsită în afară de cosciug, spre cap, și mici oseminte, găsirăm, spre mijlocul cosciugului, cu totul aderând de lemnele sale, o bucată de ștofă groasă de mătase marron, cu flori, țesute cu fir, ornamentată în sens transversal de benzi de broderie de fir de aur, aplicate pe catifea marron, din care de altfel tot mormântul era plin, pe care o scoaserăm cu multă greutate, pentru Colecțiile Comisiunii.

Cosciugul lat de 0.45 m., spre acest capăt, se vedea a fi deplasat din poziția centrală ce trebuia să o aibă în grobniță, fiind împins în spre peretele opus aceluia în care se făcuse spargerea; nu mai rămânea îndoială deci că spargerea se făcuse nu mult după înmormântare, pe când cosciugul se afla neputrezit, căci numai așa se explică deplasarea lui, spargerea capacului și pământul ce îl conținea asvârlit înnăuntru pentru a nu se dărâma bolta grobniței.

Și acum când întreaga desvelire era făcută, puteam să ne dăm bine seamă cum întregul cosciug, lung de 1.90 m. zăcea în acest cavou boltit ($2,38^m \times 0,70^m \times 0,93^m$) pe niște bare de cărămidă, fundul grobniței nefiind zidit, iar săpăturile făcute mai jos

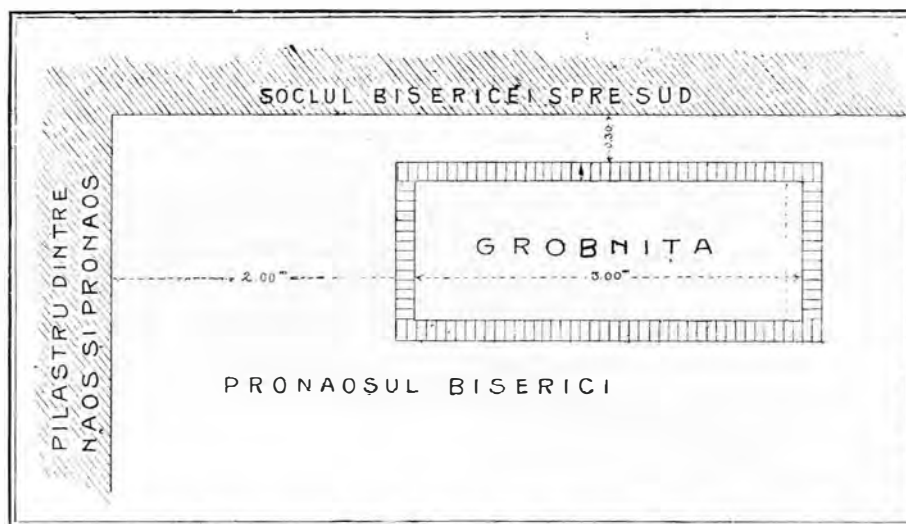
nedând decât de pământ viu, și puteam să încheem lucrările după ce am dispus refacerea pardoselii, până în dreptul grobniței, care va trebui restaurată, și prevăzută cu o clapă de acces pentru a servi de loc de înhumare a oaselor strănse, cea ce se va face cu pompa convenită.

* * *

Concluzii. După cum ne-am exprimat dela început, suntem încredințați că această grobniță este a fiului lui Alexandru-Vodă, fiul și coregentul lui Ștefan cel Mare pentru țara Moldovei muntoase, luptătorul dela Pârâul Alb și dela cetatea Crăciuna, care își avea rezidența în această „Civitas Bacoviensis” destul de importantă și multă vreme pentru a fi rezidența și a unui episcop catolic.

Pozițiunea grobniței în dreapta, locul de onoare al bisericilor, frumoasa piatră de mormânt găsită alătura, bogăția veșmintelor, dedusă după firele de aur cu care pământul era plin, ne dau această convingere.

putul veacului al XIX-lea se înmormântau morții la 2 m., adâncime, la care se află fundul acestei grobnițe; dacă astăzi grobnița se află la această adâncime, aceasta provine din cauza creșterii pământului cu peste 1,00 m., deasupra nivelului ce-l avea biserica în timpul lui Ștefan cel Mare, după cum se constată atât din examinarea soclului bisericii, aflat la nivelul bolței grobniței, cât și din cărămizile zmălțuite albastru și galben, găsite la 1890, la 0,80 m. adâncime, în dreptul pietrelor mormântale, și cari erau resturi din vechea pardoseală a bisericii. b) Din rămășițele costumului găsit, se vede că

Schiza planului grobniței.

Totuși scepticii ar putea face două ipoteze asupra acestei grobnițe:

1) Că ar putea fi și al acelei cneaghine pe care o pomeneste piatra găsită alături. Aceasta, însă, nu se poate susține, fiindcă din grosimea cosciugului, măsurat, la mijlocul lui, se vede că un om matur nu putea încăpea într'o deschidere de 0,30 m.; pe lângă aceasta din beteala de aur găsită în afară de cosciug, se poate deduce că mortul nu era căsătorit.

2) Că ar putea fi mormântul unei *Cusan-dre*. fiica lui Sandu și Sultana Sturza, care fusese înmormântată «în tinda bisericii» cum glăsuște inscripția dela o icoană. Nici această ipoteză nu se poate susține, pentru că: a) Este greu de admis că la înce-

putul veacului al XIX-lea se înmormântau morții la 2 m., adâncime, la care se află fundul acestei grobnițe; dacă astăzi grobnița se află la această adâncime, aceasta provine din cauza creșterii pământului cu peste 1,00 m., deasupra nivelului ce-l avea biserica în timpul lui Ștefan cel Mare, după cum se constată atât din examinarea soclului bisericii, aflat la nivelul bolței grobniței, cât și din cărămizile zmălțuite albastru și galben, găsite la 1890, la 0,80 m. adâncime, în dreptul pietrelor mormântale, și cari erau resturi din vechea pardoseală a bisericii. b) Din rămășițele costumului găsit, se vede că

stafa e din aceea ce se întrebuița în vechime, o stofă groasă de mătase, bătută cu fir, iar nu din acele ușoare, pe care le introduce începutul veacului al XIX-lea odată cu modelele *empire*, așa de dese în portretele murale ce le-am examinat. c) Este imposibil ca dela 1802 până azi să putrezească oasele astfel încât să nu se găsească decât câteva rămășițe.

Cotuși siguranța deplină se va avea, după ce vom cerceta și piatra foarte modestă a acestei Roxandre, pe care am descoperit-o—

ni se pare — într'un colț al bisericii; și după ce vom face un studiu comparativ între apariția zidăriei acestei grobnițe cu acela al zidurilor din timpul lui Ștefan cel Mare.

Primiți, etc.

VIRG. DRAGHICEANU

I.

ACADEMIA ROMANA.
Nr. 156.

Domnule Ministru,

Colegul nostru d-l N. Iorga a atras atențiunea Academiei, în ședința dela 14 Ianuarie curent, asupra celor arătate de Părintele Saceljar Teodor Zota în broșura Sf. Sale: *Istoricul bisericii Precista din Bacău*, cum că sub scândurile acelei biserici «în partea sudică, sub fereastra dela ușă» se află două inscripții slavone, cari au fost publicate după cetirea Episcopului Melchisedec în revista *Biserica ortodoxă română*, cu însemnate lipsuri și greșeli.

Una din inscripții pomenește pe Maria, soția lui Mihaiu Postelnic. moartă la Maiu 7144 (1636); cealaltă, a cărei dată e însemnată în chip greșit: 7130, are acest cuprins în traducere românească:

«Io Alexandru Voevod, fiul lui Stefan Voevod «Domn al Terii Moldovei, a împodobit acest mormânt și s'a mutat la veșnicile lăcașuri în anul» Este vorba, evident, de ctitorul bisericii, Alexandru, fiul lui Stefan-cel-Mare. Alexandru va fi pus piatra pe mormântul soției ori unei fiice ale sale.

Dat fiind numărul restrâns de inscripții din acel timp, ar fi de cel mai mare interes să se cunoască adevărata și întreaga cetire a acestor două inscripții și de aceea cu onoare vă rugăm, Domnule Ministru, să binevoiți a da ordin să se ridice scândurile cari le acoperă, iar un specialist să le studieze la fața locului.

Primiți, Domnule Ministru, asigurarea prea distinselor noastre considerațiuni.

Președintele, I. C. NEGRUZZI

Domnului Ministru al Cultelor și al Instrucțiunii.

II.

ADMINISTRAȚIA CASEI BISERICII.
Nr. 7317/23 Mart. 911.

Domnule,

Alăturat avem onoare a vă trimite în original adresa Academiei Române cu No. 156, înregistrată la No. 3393,911, cu rugăminte să faceți cercetare la fața locului pentru găsirea pietrelor despre care se vorbește în această adresă, înaintând apoi Comisiunii Monumentelor Istorice un referat despre rezultatul cercetării D-v.

Administrator, Dr. D. BOROIANU.

p. Șeful Serviciului, AL. LĂPĚDATU.

Domnului Virgil Drăghiceanu.

III.

ADMINISTRAȚIA CASEI BISERICII.
No. 26748 12 Oct. 911.

Preu cucernice,

În urma adresii Academiei Române și a avizului Comisiunii Monumentelor Istorice, din ședința dela 5 Martie cor., am hotărât să delegăm pe D. V. Drăghiceanu din Serviciul Comisiunii Monumentelor Istorice ca să studieze pietrele mormântale din bis. Precista Bacău, de cari face mențiune Preotul Tlh. Zotta în «Istoricul Bisericii Precista».

Vă rugăm ca la sosirea Delegatului nostru, împreună cu Parohul numitei biserici să dați tot concursul pentru scoaterea pardoselii și apoi refacearea ei, în dreptul acelor pietre, lucrare ce se va face pe speșele Cassei bisericii.

Administrator, Dr. D. BOROIANU.

Prea cucernicului Protoereu al Județului Bacău.

IV.

PROCES-VERBAL No. 1.

Anul 1911, luna Octombrie 18 zile.

Subsemnatul Virgil N. Drăghiceanu, delegatul Casei Bisericii, potrivit ordinului No. 26748,911 și delegației No. 7317,911, pentru studierea pietrelor mormântale de la biserica Precista din orașul Bacău, transportându-ne la fața locului, însoțit de Prea Cucernicii Părinți: Protoiereul Iconom Toma Petrescu și de Sub Protoiereul și Parohul respectivei biserici, Theodor Zotta, am procedat la desfacerea pardoselii sub care se află menționatele pietre, pe o întindere de circa 40 m. p. în dreptul ferestrei, din partea sudică dela ușe, după cum se menționează în adresa Academiei No. 156,911, și după sondajele făcute, neputându-se da de zisele pietre, am dispus aducerea maestrului care a făcut pardoseala bisericii în 1890, când s'a și astupat acele pietre.

Întru cât, din cauza timpului înaintat, fiind ora 10 seara nu se mai puteau continua cercetările, ele au fost reluate la ora 7 dimineața, în ziua de 19 Octombrie 1911; săpăturile întreprinse după indicațiunile acestui maestru Niculi, adâncite chiar până la un metru, nedând rezultatele ce le căutam, am dispus, escavarea pământului, sub stranele dela fereastra indicată, după care lucrări dând de pietrele sus arătate, am dispus scoaterea lor în pridvorul bisericii, unde vor trebui să rămâe încastrate, și am procedat la fotografiarea și cetirea lor, despre care se va refera pe larg ca și despre declarația

maiestrului, care va face și restaurarea pardoselii stricate — în raportul meu.

Am hotărât în acelaș timp ca acelaș maestru, să refacă pardoseala, în urma unui deviz și sub supravegherea părintelui paroh.

Delegatul Casei Bisericii, VIRG. DRAGHICEANU.
Protoiereul Județului, ICONOM COMA PETRESCU.
Parohul bisericii, SACFELAR ZOTA.

V.

PROCES-VERBAL No. 2.

Astăzi 19 Octombrie a. c. orele 7 seara întreru-pând lucrările de desvăluire ale gropniței domnești, vizibilă după ce s'a săpat pământul la 0m.50 sub pie-trele mormântale, la vre-o 0.60 m. alături de locul unde ele fusesse găsite am descoperit zidurile bolniței în forma unui cavou boltit, zidit de dimensiunile . . . în care se afla în pământul depus urmele unui coș-ciug putrețiat cu blănille groase de 0 m.08, a cărui lumină era de 0. m 30 și o înălțime de 0 m. 40

Cercetând până la fundul gropniței mormântul printr'o gaură transversală prin mijlocul ei, am descoperit urme din broderia haine!or cu bucăți de stoffe și o rămășiță de gardă de sabie capacul coș-ciugului lipsind iar tot mormântul fiind plin cu pământ și puține resturi oase; am cerut telegrafic avizul Casei Bisericii pentru completa dez-mormântare.

Delegatul Casei Bisericii, VIRG. DRAGHICEANU.
Parohul bisericii, SACFELAR ZOTA.

VI.

TELEGRAMA.

ADMINISTRAȚIEI CASEI BISERICII

Dușă minuțioase cercetări descoperit, descifrat, fo-tografiat mormintele fiului lui Alexandru Vodă 1494 ¹⁾ și soției lui Miljai Fotie din Precista Bacău.

Descoperit grobnița domnească deja profanată, făcut piaruri de situație, găsit resturi vesminte ale copilașului domnesc.

Autorizați telegrafic și urgent desgroparea com-pletă, pentru strângerea resturilor. Am prevăzut în pardoseală loc de acces bolniță, unde se va înjumă, când veți decide, osemintele cu pompa cuvenită.

VIRG. DRAGHICEANU.

VII.

TELEGRAMA.

No. 27524.

Vi se dă autorisația cerută.
p. Administrator, DOBRESCU.

D-lui Drăghiceanu, Parohia Precista, Bacău

1) Prima lectură ne dase acest nume și acest an.

VIII.

PROCES-VERBAL No. 3.

Astăzi 21 Octombrie 1911, conform autorizației Onor. Adm. Casei Bisericii No. 27524 911 (telegrafică), procedând la desvăluirea completă a mormântului, de care am făcut mențiune în procesul-verbal trecut, am găsit întreaga gropniță plină cu pământ și dăr-mături, aruncate asupra unui cosciug, ai cărui pereți foarte groși putrețiați se mai păstrau încă, dăr-mându-se singuri, pe măsură ce înaintă desvăluirea. Capacul cosciugului se păstră încă spre laturea sudică, fiind pe jumătate sfărâmat spre laturea nor-dică; spre această latură și zidul gropniței fusesse spart — spre căpătâiul cosciugului — pe unde se pro-fanase mormântul, lipsind pe o întindere de 1 m. (un metru) atât zidul lateral cât și porțiunea cores-punzătoare din bolta grobniței, care s'a și dărâmat, după ce s'a golit pământul din bolniță. S'au găsit câteva oseminte, ce s'au strâns într'un borcan de sticlă până la înjumare S'au mai găsit rămășițe din vesminte ce se vor depune în Muzeul Casei Bise-ricii dimpreună cu cărămizile din foasta pardoseală a bisericii.

Ca impresie generală, judecând după (poziția) locul de onoare, din dreapta bisericii; după bogăția vesmintelor (tot pământul sclipind de nenumăratele fire de aur rămase neputrezite), cum și după faptul că nu s'au găsit oseminte mai multe din cauza, de sigur, a marei vechimi—deducem că mormântul este al unui descendent din Alexandru Vodă, al aceluia a cărui piatră de mormânt a fost găsită alătorea, despre care se va menționa pe larg în raportul cer-cetărilor.

Din faptul că cosciugului, când a fost profa-nat, i s'a forțat capacul prin spargere, cum și din faptul că în pozițiunea generală a cosci-u-gului se vedea o deplasare din poziția centrală, ce trebuia să o aibă în grobniță, fiind împins în dreptul unde zidul era spart în spre peretele opus, pentru a face loc profanatorului, pe când spre picioare cosciugul își avea poziția naturală, rezultă că profa-narea, făcută prin mijlocirea unui puț lateral de grobniță, din care s'a pătruns apoi în grobniță spărgându-se zidul, — s'a făcut în timpul când cos-ciugul era neputrezit, probabil chiar puțin timp după înmormântare, recurgându-se la acest mijloc de spargere spre a nu se vedea bolțile găurite, în cazul când spargerea s'a fi făcut deasupra grob-niței. Într'adevăr bolta de deasupra era întregă, lipsind din ea numai cărămizile aderente de zidul spart, cel lateral.

Și din faptul că din cele două pietre de morminte, s'a găsit mutilat prin mutare din loc numai mor-mântul acestui descendent a lui Alexandru, rezultă clar că grobnița aceasta este grobniță domnească.

Delegatul Casei Bisericii, VIRG. DRAGHICEANU
Paroh, SACFELAR TI, ZOTA